

Scribhneoireacht Chruthaitheach

Radharc

Shiúl mé síos liom féin ag an trá,
Bhí na h-éin ag eitilt agus an lá go breá.
Shuigh mé síos ar chloch mór glas
'S bhreathnaigh mé uaim ar an bhfarraige amach.

Chonaic mé currach ar ancaire sa gcuan
'S timpeall uirthi bhí cupla rón.
Ba radharc an-deas é ag féachaint orthu ag spraoi,
Bhí na cloigne san uisce ag dul os cionn agus faoi.

Bhreathnaigh mé tharam ar cúl mo chinn,
'S chonaic mé sean fhear agus a chloigeann faoi.
D'fhiafraigh mé de cén gnó a bhí aige don scian,
'S dúirt sé liom go raibh sé ag baint feamainn bhuí.

Sheas mé suas agus dhíriigh mé mo dhroim,
Dúirt mé leis an sean fhear,
"Tabhair scith go do dhroim".
Thóg sé mo chomhairle agus leag sé uaidh an scian,
Las é suas gail agus shuigh mé lena thaobh.

Tar éis comhrá fada ag scéalaíocht 's ag sarú,
Sheas an sean fhear suas agus meangadh air.
"Imigh leat suas anois a bhuachaill sula nglaofaidh
do mháthair.
Tá obair le déanamh agam agus níl mórán ama
fágtha".

D'fhág mé slán ag an sean fhear deas lách,
'S suas abhaile liom go sona, sámh.

Ciarán S. Ó Fátharta,
Coláiste CholmCille

An Réalt

Is liomsa an réalt, an réalt beag bán
Suas suas, ós cionn mo cheann
Is é mo cheann, an ceann is fearr
Téigheann mé amach san oíche agus
bíonn sí ann
Os cionn mo cheann
Suas suas, os cionn mo cheann
Tá sé ann, is liomsa an réalt beag bán

Aisling Bhreathnach,
Scoil Bhriocáin

Scoil

Shiúl an bhean ar an trá,
A súile móra lán le grá
Ag breathnú síos ar an gcailín óg
Ag cur uirthu péire bróg

Cailín beag ag tusú scoil
Ritheadh síos an bóthar gan aon mhoill
Meangadh gáire, ag rá slán
Lena máthair, lena clan

Críochní bunscoil, rang a sé
Cairde scoile ag gáire lei
Pacail mála ag deireadh an lae,
Sa bhaile in am don tae

Ardteist críochnaithe, bliain a sé
Cheithre B, sé cinn do A
Coláiste sa bhFómhar, GMIT
An Samhradh, an ghrian,
chun a bheith buí.

Míde Nic Fhionnlaoich,
Scoil Chuimsitheach Chiaráin.

Ag lascaireacht

Thíos ar an trá,
Lá deas a bhí ann
Bhí mé ag iarraidh iasc a fháil
D'ith mé mo lón
'is thit mo fón
Is ní raibh mé inann glaoch abhaile.

Thit mé as mo bhád
Bhí orm dul ag snámh
Bhí mé baitigh nuair a chuaigh mé
abhaile

Chuaigh mé síos ar an trá,
Ag cuartú mo bhád.
Ach bhí sí tógtha ag an gcouncil

Cian Ó Niaidh,
Scoil Bhriocáin.

Christchurch

Christchurch

Meta Uí Mháille

Tharla dhá chrith talún i Christchurch na Nua Shéalainne i 2010 agus 2011. Bhí Meta Uí Mháille ar cuairt ar an gcathair mí Eanáir seo caite agus tá cur síos anseo aici ar an scrios a déanadh san áit.

Bhí Christchurch sa Nua Shéalainn go mór sa nuacht cúpla bliain ó shin de bharr an an dá chrith talúna a tharla ansin i 2010 agus arís i 2011. Maraíodh 185 duine, gan caint ar an damáiste atá déanta do fhoirgnimh, don infrastruchtúr agus do shlí mhaireachtála an phobail. Cé gur cheap mé fhéin agus an dream a bhí liom ar an turas a thug muid go Christchurch i mí Eanáir go mbeadh cuid mhaith damáiste le feiceáil fós de bharr na crith talúna, níor thuig muid go raibh an damáiste chomh mór ná chomh forleathan is atá. Ná ní raibh fhios againn ach oiread go raibh 1,200 crith ansin ó shin, cuid acu sin a bhí láidir go maith freisin, ach níor chuir na meáin aon suim iontu. Tá a leithéid ag tarlú in áiteacha eile ar fud an domhain, ach go dtí go bhfeiceann tú le do shúile féin an áit agus an damáiste, tá sé deacair a shamhlú ná a thuiscint cén tionchar a bhíonn aige ar phobal na h-áite, ar a slí mhaireachtála agus ar an eacnamaíocht.

I dtús Meán Fómhair 2010 ag a 4.35 ar maidin a bhuail an chéad chrith a bhí 7.1 ar Scála Richter. Tá áirse ar an mbealach isteach sa gcathair ar a bhfuil clog. Stop an clog ag an am ar bhuail an chrith agus tá sé sin le feiceáil i gconaí. Cé go raibh an chéad chrith níos láidre ná an ceann a tharla mí Feabhra 2011, ní dhearna sé an oiread damáiste agus a rinne an dara ceann, agus bhí súil go mbeadh siad in ann cuid de na foirgneamh stairiúla a shábháil. Bhí scéal difrúil ann nuair a bhuail an dara crith a bhí 6.3 ar an scála. Tharla sé seo ag a 12.51 i.n. agus bhí daoine ag obair, bhí siopaí oscailte agus an chathair gnóthach. Gortaíodh go leor daoine ach is miorúilt é nar maraíodh níos mó.

Ceann de na foirgnimh a bhfuil damáiste déanta dhó i Christchurch, Nua Shéalainn

Céad ochtú cúig ar fad a maraíodh, céad agus chúig dhuine dhéag acu sin i bhfoirgneamh amháin, san Canterbury Television Station (CTV). Sa bhfoirgnimh seo freisin, bhí Clinic Sláinte agus Ionad Léinn do mhicléinn a bhí ag foghlaim Béarla. Ba as an tSeapeáin naoi nduine dhéag den dream a maraíodh. Bhí beirt Éireannach i measc na marbh chomh maith le daoine as tíortha eile. Chuaigh an fhoirgneamh trí thine agus ní bhfuair said deis éalú. San áit ar maraíodh iad tá pictiúir dóibh crochta ansin agus fágann daoine bláthanna ann chuile lá. Tá an fhoirgneamh féin leagtha anois agus ar an suíomh tá cathaoireacha bána, áit a bhfeiceann tú daoine ina suí, ag guí, ag machnamh agus ag leagan bláthanna, gaolta is cairde agus turasóirí freisin. Eagraíodh searmanas i gcuimhne an dream a maraíodh i Hagley Park i 2012. Bhí fiche míle duine i láthair. Scaoileadh 185 féiliceán san aer i gcuimhne an 185 duine a bhásaigh sa tubaiste.

Ní sa chathair amháin a déanadh damáiste. Déanadh damáiste mór sna bruach bhailte agus sna bailte sléibhe atá na mílte as an gcathair. Is dócha mar gurb é Christchurch lár ionad tráchtála is gnó an réigiúin gur air is mó a bhí na ceamaraí telifíse dírithe, go mór mór an ar an bhfoirgneamh ba mhó cáil, an Ard-Eaglais Anglacánach Christchurch a dtugadh 300,000 turasóir cuairt air gach bliain. Tá sé

An Red Zone i lár na cathrach

seo anois ar cheann de na foirgnimh stairiúla atá le leagan.

Déanadh damáiste de shéipéil agus d'fhoirgnimh stairiúla eile chomh maith, Ard-Eaglais Chaitliceach na Sacraminte Naofa ina measc. Déanadh damáiste den óstán cáiliúil chúig réalt Hotel Grand Chancellor a bhí 26 stór ar airde. Théis na crith talúna bhí claonadh ós cionn trí troithe san óstán agus bhí imní mhór go dtiteadh sé sul dá mbeadh deis treallamh a thabhairt isteach chun cosaint a tabhairt dó nó go leagfaí é. Tá sé sin leagtha anois. Tá an Isaac Theatre Royale le leagan. Amharclann a bhí ansin le céad agus

trí bliana. Containers atá líonta le coinceáil atá ag coinneáil an méid atá fágtha de na ballaí suas.

Bhí muid ag ceapadh ceart go leor nuair a chuaigh muid isteach chun na cathrach go mbeadh roinnt mhaith damáiste ann ach ní raibh muid ag súil nach mbeadh an chathair ann. Tá ráillí cosanta curtha suas timpeall an chuid is mó den chathair atá contóirteach, an *red zone* mar a thugtar air, agus níl cead isteach anseo.

Tá cuid mhaith de na foirgnimh sa zón dearg leagtha agus tá cuid eile a bheidh siad in ann a dhéanamh suas ach ní mórán é. Tá foirgnimh ar bhruach na cathrach taobh amuigh den zón dearg a déanadh damáiste dóibh agus a bhfuil obair le déanamh orthu, ach atá sábháilte agus atá oscailte, cosúil leis an Músaem, an Ollscoil agus oifigí Rialtais. Tá droichid gar don chathair dúnta mar go bhfuil damáiste déanta dóibh.

Taobh amuigh dena foirgnimh gnó agus poiblí, déanadh damáiste de thart ar 100,000 teach conaí, ceaptar gur thart ar 10,000 a chaithfear a leagan agus a athógáil. Suas le

Taisceadán ag coinneáil suas balla

Lorg an chrith ar fhoirgnimh i lár na cathrach

dhá mhíle dhéag ó Christchurch, ar an gcosta tá Sumner, baile turasóireachta. Rinne an chrith talún damáiste mór de na bailte a bhí ar thaobh cnoic sa gceantar seo. D'imigh go leor den cnoc nuair a bhuail an chrith é, ach bhí fógra faighte ag daoine an áit a fhágáil tar éis an chéad chrith. Maraíodh beirt a bhí ag siúl sna sléibhte. Bhí mé ag caint le beirt mhná as an gceantar agus bhí said a rá gur chaith siad oíche is lá ag éisteacht le carraigeacha is clocha ag titim le fána. Tá containers lastais líonta le coinceáil curtha ar thaobh an bhóthair ar feadh na mílte bealaigh sa gceantar sep le clocha nó aon rud eile a thiteadh a stopadh. D'imigh ballaí tithe le fána an chnoic. Tá rataí, píopaí agus cáblaí le feiceáil ag crochadh anuas as an gcuid den díon ar thithe nar thit. Tá said chomh fada amach ar imeall an cnoic anois nach dtógfadh sé ach siota gaoth an chuid eile a chur le fána.

Cé go gcreideann go leor do na daoine a raibh muid ag caint leo go bhfuil crith mhór eile fós le theacht sul a socróidh rudaí síos, tá siad ag brú ar aghaidh agus tá said ag tosú as a nua arís. Tá said díomach nach bhfuil an obair ar lár na cathrach ag dul ar aghaidh níos scioptha, níl mórán ó thaobh aththógála le feiceáil ansin ach tá inneallra ag obair go síoraí seasta ag leagan is ag meilt na mballaí atá siad a leagan. Bhí mé ag caint le fear atá ag rith turais bus óna oifig beag ar thaobh na sráide, bord agus stól. Bhí sé ag insint dom go raibh gnó turasóireachta aige agus foireann oibre. Ní amháin gur scrios an chrith talún an foirgneamh ina raibh an oifig agus gach a raibh ann ach chaill sé a theach conaí sa gcrith freisin. Bhí sé rá taréis na crith talúna go raibh daoine gnóthach ag breathnú amach dá chéile agus ag tabhairt cúnamh leis an nglanadh suas, nár bhuail sé ceart iad ag an am. Ach ina dhiaidh sin bhí lag mhisneach ar go leor a dúirt sé, ach ní raibh aon bhlas le déanamh ach bogadh ar aghaidh agus tosnú arís.

Quake City - an chathair is nua ar domhan

Mar a bhí mé a rá, tá na céadta containers in úsáid i chuile áit, tá an chathair is nua sa domhan tógtha i Christchurch as containers, Quake City a thugann siad air. Tá sé seo ar Cashel Street, áit a bhfuil an chuid is mó de na foirgnimh leagtha anois. Tá chuile chineál gnó dá rith as na containers anseo. Tá siad socraithe go deas le taobh a chéile agus ós

Droichead le scoilt

Quake City

cionn a chéile. Tá fuinneoga is doirse curtha orthu agus iad feistithe amach go deas. Tá cosáin agus bláthanna thart orthu agus boird agus áit suite taobh amuigh.

Sí an chathair bheag seo anois lár ionad gnó Christchurch. Tá dhá bhanc oscailte ann, bialanna, síopaí éadaí is faisean, cógaslann, siopa leabhar, naíolann, leithris poiblí srl. Tá tarraingt chuile dhuine anseo, go mór mór turasóirí mar gur beag áit eile a bhfuil tú in ann cupán tae a fháil. Bíonn ceol agus seóanna sráide ar siúl anseo i rith an lae agus bailítear airgead le cur leis an gciste aththógála. Bhí tionscail mhór turasóireachta i Christchurch ach taréis na crith talún, tháinig deireadh ar fad beagnach leis an turasóireacht. Tá súil acu go dtiocfadh athrú ar sin, mar tá said ag brath air.

Tá pobal Éireannach i Christchurch, dream a chuaigh amach i dtús na seascaidí den chuid is mó. Sna seascaidí bhí an eacnamaíocht i bhfad níos fearr sa Nua Shealainn ná mar a

bhí san Astráil. Cé go bhfuil roinnt Éireannaigh óga ag dul amach le gairid, chuirfeadh sé iontas ort nach bhfuil níos mó, go mór mór anois agus iad ag cuartú lucht ceirde.. Tá fógraí i chuile áit go bhfuil 20,000 lucht ceirde ag teastáil le dhul ag obair ar aththógáil Christchurch. Tógfaidh an obair ceaptar suas le chúig bhliana déag. Bhí súil acu le go leor lucht ceirde as Éirinn is cosúil ach ní mórán a thug a n'aghaidh ansin, cé go raibh ardú beag ar an méid Éireannach a chuir isteach ar visas ag teacht suas do deiridh na bliana 2012. B'fhéidir go bhfuil tada le déanamh ag luach an dollar nó le cúrsaí pá leis an scéal.

Tá Christchurch agus ceantar Canterbury fíor álainn agus cosúil le hÉirinn ar go leor bealaí. Tá an costas maireachtála íseal. Rud amháin suntasach, de bharr an damáiste a rinneadh tá ganntan tithe is árasáin, tá praghas tithe ardaithe go mór.

